

Position paper mr. dr. J. (Joke) Sperling, Rondetafelgesprek 7 oktober 2026

1. Ik wil beginnen met de opmerking dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen art. 5 onder b Leerplichtwet (Lpw) en thuisonderwijs als onderwijsvorm. Art. 5 onder b is een regeling voor gewetensbezwaren, vergelijkbaar met gewetensbezwaren tegen militaire dienst. Vrijgestelde ouders organiseren dan zelf onderwijs voor hun kinderen, maar de overheid stelt daar geen voorwaarden aan en houdt daar geen toezicht op. Het recht op onderwijs van deze kinderen is daardoor niet gegarandeerd. En dat kan leiden tot zeer ernstige situaties, zoals we hebben gezien in *Boos*. Mijn eerste positie is dan ook dat de vrijstelling moet worden afgeschaft.
2. Thuisonderwijs is daarentegen een onderwijsvorm. In Nederland kon daarmee tot 1969 aan de leerplicht worden voldaan en de inspectie hield daar toezicht op. In de meeste Europese landen kan dat nog steeds. Er is immers behoefte aan deze vorm van onderwijs. Zo blijkt in Vlaanderen dat de keuze voor thuisonderwijs vooral voortkomt uit negatieve ervaringen met school, zoals sociale onveiligheid, groepsdruk, schoolmoeheid of gebrek aan gepaste zorg of begeleiding. Ouders kiezen zelden in het eerste leerjaar voor thuisonderwijs en vrijwel nooit vanwege godsdienstige of ideologische redenen. Veel ouders zien simpelweg geen andere keuze.
3. Uit onderzoek blijkt dat thuisonderwezen kinderen minstens zo goed functioneren als op school onderwezen kinderen, ook in sociaal opzicht. Het aantal Europese landen waar met thuisonderwijs aan de leerplicht kan worden voldaan, is door de jaren heen eerder toegenomen dan afgenomen. Dat toont aan dat het recht op onderwijs ook buiten school kan worden verwezenlijkt. Dat geldt eigenlijk ook al voor Nederland. Digitaal afstandsonderwijs thuis is onderdeel van passend onderwijs en er zijn bijna 1.600 kwalificatieplichtige jongeren die met de vrijstelling van art. 15 Lpw geen schoolonderwijs volgen.
4. Mijn tweede positie is dan ook: maak het weer mogelijk om met thuisonderwijs aan de leerplicht te voldoen. Want daar is behoefte aan. De misstanden genoemd in *Boos* mogen daarbij geen rol spelen. Daar ging het om de situatie van art. 5 onder b Lpw, en niet om thuisonderwijs waarop de overheid toezicht houdt. Wie toch dat verband wil leggen en thuisonderwijs daarom wil verbieden, zou consequent ook andere instanties die zich met opvoeding en onderwijs bezighouden, moeten verbieden zodra daar iets misgaat. Zo is een aanzienlijk deel van de bekostigde scholen zwak of zeer zwak; cijfers over ernstige vormen van pesten stijgt elk jaar volgens de inspectie. Ik noem ook misstanden bij jeugdzorg en de recente strafzaak over ernstig seksueel misbruik op een Friese zorgboerderij. Toch pleit niemand voor afschaffing van deze instellingen. Ik overigens ook niet. De overheid lost deze problemen -terecht-

op door gerichte maatregelen te nemen, bijvoorbeeld aanscherping van voorwaarden en toezicht.

5. Dat moet ook het geval zijn voor thuisonderwijs. Hoe zou een wettelijke regeling eruit kunnen zien? Samen met twee andere onderwijsjuristen heb ik een tekst voor een wetsvoorstel opgesteld waarmee met kwalitatief goed thuisonderwijs aan de leerplicht kan worden voldaan. De inhoudelijke voorwaarden zijn vergelijkbaar met die voor scholen en met aandacht voor sociale aspecten. Ouders moeten vooraf en daarna jaarlijks een onderwijsplan indienen en moeten dus goed nadenken over hoe zij het onderwijs organiseren. De onderwijsinspectie houdt daar toezicht op. In het begin zal dat mogelijk vaker moeten, omdat het om een nieuwe regeling gaat, maar uiteindelijk kan het toezicht risicogericht worden, zoals nu al bij scholen en in Vlaanderen bij huisonderwijs het geval is.

Joke Sperling
25 september 2026